

אבל רצוי דגשן לצי רשם זה שטרוב זכרם
 כורש ודריוש וארתחשטא סלך פרס שלשה פלגים היו ודרי הוא כמו שאמר פלגיו פרס כי כל אחד פרס
 הוא סלך פרס והשנים הראשונים הוזכרו לענין בנין הבית שטרוב היה הכתוב ודריוש היה הפלגים
 וסבך להם ארתחשטא הסלך האחרון שאף הוא בנה דומות ירושלים כמו שבצירס בדברי נביאיה
 ובטלן נתקיימה נבואת ישעיה שכתוב ובנו בני נבר חומותיך ופלגיהם יסודותיך ואין זה ארתחשטא
 הראשון שצוה לבסל פלאטת בית המקדש לשלש פלגים וללוא והזכיר בה ציר
 זה להזכיר שבתן וזכרון :

100 - 1000

פרץ הארון ו' ז:

המלך	שנות מלכותו	עזרא פרק ד', פסוקים	הערות
כורש (כנבוז בן כורש) דריוש (הראשון) אחשורוש אררתחשטא	9 שנים 7 שנים 35 שנה 20 שנה 40 שנה	א"ה ד"ה, כד ו זכג	אינו נזכר בתנ"ך. מגילת-אסתר - נס פורים

2. הוא הרויש הוא ארתחשטא כורש שמלך כשר הוא ארתחשטא על שם מלכותו ומה שקי דרויש שמו
 ר"ה ז:

כורש מלך כשר היה כו' . ממלות הפוכות נכנס כנס שמלה בלתי והארתחשטא על שם מלכותו דסינו בש המדינה וכפי' דהוי קלה מלך פרס כל שם האומה כדלמתינו נפיק דיומא הויס
 זו פרס :

מגילת אסתר

4. ד"ל סיבנוה נכרים כענין שנאמר ועמדו זרים ורעו לאנכס וגו'. והי משום לא לכם ולנו לזנוח בית אלהינו (בשקלים פ"א מ"ה). היינו כנונים משלהם. העד דהרי שלמה הוציא, ביקש מחירם שיטל מעבדיו לסייעו בניין הבית. ואשיג דנכרי אסור לכווס אפילו לחיל, והוא מ' מעלות (כפי' דלניס), והרי מעלות דלורייחא הן (מיומא דמ"ד נ"ג). ואף-דהשחא חרב המקדש, הרי קדושת המקדש קדשה לע"ל (כדמ"ס פ"ו ממחיה). ד"הא דהרי להלכ"ד (כפ"י ממחיה) קדושת חיל שאין נכרי נכנס לשם הוא מדרבנן,
 אבא טאף וי' ד' אבא

ח. כבש היו בונין מהר הבית להר המשהה שעלו היו מוציאין פרה אדומה, וכבש שמדצואין עליו שעיר המשתלח, ושניהם נעשין משורין הלשכה. וכן מזבח העולה וההובל והעורות נעשין משורין הלשכה. אמת המים שבוירושלים וחומת ירושלים וכל מגדלותיה וכל צרכי העיר באין משורין הלשכה. ועובר כוכבים שהתנדב מעות לדברים האלו או לעשות עמהם בחנם אין מקבלין ממנו ואפילו גר תושב, שנאמר לא לכם ולנו לבנות וגו' (ויורא ד. ג.) ונאמר ולכם אין חלק וגו' (מחיה ב. ג.)

מגילת אסתר

5. פרס שנבוא לבאר הענין הבא, אציע הקדמה אהת, כי יפלא מאד, אה אחר שכורש זה בעצמו נתן דת לבנותו, ואמר שה' פקד עליו לבנות לו בית, איך בימים מועטים החזיר את הדת ובטל הבנין, וידענו כי בדתי פרס ומדי כל כתב אשר נכתב בשם המלך לא יכול המלך לבטלו בשום אופן כמבואר בענין דניאל (בדניאל) ובענין אחשורוש שלא יכול לבטל כתב הדת אף שנכתב בטעות כמו שבארנו בפ"י מגלת אסתר, זאת שנית שהם כתבו שהיהודים בונים ומבצרים חומות ירושלים וזה היה שקר גבור שלא בנו רק את הבית, וההוכחה לא נבנה עד ימי ארתחשטא שנתן לזה רשות מיוחד, ואיזה מרד יכול להתקומם ע"י בנין הבית אחר שאין להם עיר בצורה להשגב בה, והבית נבנה מעץ ומאבן שיוכל לשרפו בקל אם ימרו את פקודתו כמו שיתבאר בפ"ו, ואך הטה אוניו לדברי שקר ואיך ערבו את לבבם לדבר שקר, ע"פ השאלות האלה יאיר לנו אור בפ"י הכתובים האלה, שבאמת נעשה בזה מרבה גדולה, ועל ידי שזה הבון שנתנו צרי יהודה שכרו יועצים והצליח מרבה בידם, כי זאת ידעו שלבטל את בנין הבית הוא דבר שאי אפשר כפי הקי פרס וכדי שכתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב, וגם שלא יכלו להלשין ע"י, באשר בבנין בית אלהים אין השיש מרד אחרי שחומת ירושלים כפורצת, וגם שיכתבו שקרים אל המלך שהיהודים עברו פקודתו, ותחת שיבנו את הבית הם בונים בחומת העיר, התיירו פן יודע למלך שישקר דברו ויהיינו ראשם למלך, והיה עצתם באופן זה, כי באשר מלכות פרס היתה מלכות גדולה ורחבה והיו תחתיה עמים שונים מדברים כ"א בלשונם, היה ההק שכל מי שירצה לכתוב אל המלך היה כותב בלשונם ובכתבו, כמ"ש להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו, והיו בכל מדינה שני שרים ממונים מן המלך לקבל את המכתבים שיכתבו בלשון המדינה אשר הנה בה ולהעתיק אותם בלשון ובכתב פרס ולשלחם אל המלך, וכן תשובת המלך היה מגיע בלשון וכתב פרס אל שני המעתיקים האלה, והם העתיקו הדברים אל לשון המדינה ומוסרים התשובה המועתקת אל הכותבים, ועל מדינת כוריא היו שם השרים האלה, רחום בעל טעם הוא היה המעתיק מלשון אל לשון, ושמי היה הסופר ומעתיק הכתב לכתב פרס, ובכוריא היה כתבם ולשונם ארמית, לכן הכותבים שטנה שהיו שלשה אנשים ששטם בשלם מתרדת כבאל, ושאר בניתי היו הכוריים וסיעתי, כתבו על ארתחשטא מלך פרס, וכתב הנשתון היינו שהיה צריך להעתיק ולהשוות ההעתיקה שיהיה שוה אל הכתב שנעתק ממנו, היה כתוב ארמית ומתורגם ארמית שהיה כתב ארמי ולשון ארמי, והם כבדו הכתב הזה הערוך אל המלך, לרחום בעל טעם ושמי כפרא שהם יעתיקו אותו לכתב ולשון פרסי:

מגילת אסתר

תְּרִגּוֹם הָאֲרָמִית שֶׁבְּעוֹרָא לַעֲבָרִית

(ו) וְבִימֵי אֲרַתְחֶשְׁתָּא כְּתַב בְּשָׁלֵם, מְחַרְדַּת, טְבָאֵל וְשָׂאֵר עֲמִיתָיו אֶל־אֲרַתְחֶשְׁתָּא מֶלֶךְ פָּרְס וְכָתַב הָאֲנָרְת כְּתוּב אֲרָמִית וּמְתָרְגֵם אֲרָמִית.

(ח) רְחוּם הַמְּפַקֵד וְשִׁמְשֵׁי הַסּוֹפֵר כְּתוּבוּ אֲנָרְת אַחַת עַל יְרוּשָׁלַיִם לְאֲרַתְחֶשְׁתָּא הַמֶּלֶךְ לְאִמְרֵי:

(ט) אֲזוּ רְחוּם הַמְּפַקֵד וְשִׁמְשֵׁי הַסּוֹפֵר וְשָׂאֵר עֲמִיתֵיהֶם, הַרְיָנִים, הָאֶסְרֶסְתִּים, הַטְרַפְסָלִים, הַפְּרָסִים, הָאֲרָכִים, הַבְּבִלִים, הַשׁוּשַׁנִּים, הַדְּהִים, הַעִילִים. (י) וְשָׂאֵר הָעַמִּים אֲשֶׁר הִנְלָה אֶסְנַפֵּר הַגְּדוֹל וְהַזְּכָבֵד וְהוֹשִׁיב אוֹתָם בְּעִיר שׁוּמְרוֹן וְשָׂאֵר עֵבֶר הַנְּהָר – וְעַתָּה. (יא) זֶה פְתֻשָׁן הָאֲנָרְת אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו, אֶל אֲרַתְחֶשְׁתָּא הַמֶּלֶךְ, עֲבָדִיךָ אֲנִשִּׁי עֵבֶר הַנְּהָר – וְעַתָּה. (יב) יָדוּעַ יְהִי לְמֶלֶךְ, שֶׁהִיְהוּדִים אֲשֶׁר עָלוּ מִמֶּךָ אֵלֵינוּ בְּאוֹ לִירוּשָׁלַם, (אֲחָ) הָעִיר הַמּוֹרְדָת וְהָרַעָה (הֵם) בּוֹנִים, וְאֵת הַחֻמוֹת הַשְּׁלִימוּ וְאֵת הַיְסוּדוֹת יִקְשְׂרוּ (יְחַבְּרוּ). (יג) עַתָּה יָדוּעַ יְהִי לְמֶלֶךְ, שֶׁאִם הָעִיר תִּבְנֶה וְהַחֻמוֹת יִשְׁלְמוּ – מִנְּדָה בְּלוֹ וְהֶלֶךְ לֹא יִתְנוּ וְלִכְסָא (וְאוֹצָר) הַמֶּלֶךְ תִּזְיַק (יָנוֹק).

(יד) וְעַתָּה – מֵאַחַר שֶׁמֶלַח הַהִיכַל אֲנַחְנוּ מוֹלָחִים, (וְאֲחָ) עֲרוֹת (נְנוֹת) הַמֶּלֶךְ לֹא יָאָה לָנוּ לְרֵאוֹת, עַל כֵּן שָׁלַחְנוּ וְהוֹדַעְנוּ לְמֶלֶךְ. (טו) אֲשֶׁר יִבְקֵר בְּסִפֵּר הַזְּכָרוֹנוֹת שֶׁל אֲבוֹתֵיךָ, וְתִמְצָא בְּסִפֵּר הַזְּכָרוֹנוֹת וְתִדַּע, כִּי הָעִיר תִּהְיָ (הַזֹּאת) עִיר מוֹרְדָת וּמוֹזַקַת לְמַלְכִים וְלַמְדִּינּוֹת, וּמְרִידוֹת (וּמְלַחְמָה) עוֹשִׂים בְּחוֹכְהָ מִיְמֵי עוֹלָם. עַל זֶה הָעִיר תִּהְיָ הַחֲרָבָה. (טז) מוֹדִיעִים אֲנַחְנוּ לְמֶלֶךְ, כִּי אִם תִּבְנֶה הָעִיר תִּהְיָ וְהַחֻמוֹת תִּשְׁלַמְנָה – כְּגַד זֶה חֶלֶק בְּעֵבֶר הַנְּהָר לֹא יֵשׁ (יְהִי) לָךְ.

(יז) דְּבַר שֶׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶל רְחוּם הַמְּפַקֵד וְשִׁמְשֵׁי הַסּוֹפֵר וְשָׂאֵר עֲמִיתֵיהֶם אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים בְּשׁוּמְרוֹן וְשָׂאֵר עֵבֶר הַנְּהָר: שְׁלוֹם! וְעַתָּה – (יח) הַנְּשֻׁתָן (הַמְּכַתָּב) אֲשֶׁר שָׁלַחְתֶּם אֵלֵינוּ מִפְּרֵשׁ נִקְרָא לְפָנַי. (יט) וּמִמֶּנִּי נִתְּן צוֹ, וּבִקְשׁוּ וּמִצָּאוּ, שֶׁהָעִיר תִּהְיָ (הַזֹּאת) מִיְמֹת עוֹלָם עַל מַלְכִים מְתַנַּשְׂאוֹת, וּמְרִידוֹת – כְּמוֹ פֶסֶי טו) וּמְלַחְמָה נַעֲשׂוּ כֶּה. (כ) וּמַלְכִים תְּקִיפִים (תְּזַקִּים) הִיוּ עַל יְרוּשָׁלַם וְשְׁלִיטִים (וּמוֹשְׁלִים) בְּכָל עֵבֶר הַנְּהָר, וּמִנְּדָה בְּלוֹ וְהֶלֶךְ נִתְּן לָהֶם. (כא) עַתָּה תִּנּוּ צוֹ לְבַטֵּל הָאֲנִשִּׁים הָהֵם, וְהָעִיר תִּהְיָ (הַזֹּאת) לֹא תִבְנֶה עַד שֶׁמִּמֶּנִּי יִנְתֵּן צוֹ. (כב) וְהִירִים הִיוּ מַעֲשׂוֹת עֲנָנָה עַל זֹאת, פֶּן תִּגְדַּל הַחֲבָלָה לְנוֹק הַמֶּלֶךְ. (כג) אֲזוֹ, מֵאַשֶׁר נִקְרָא פְתֻשָׁן הַנְּשֻׁתָן (הַמְּכַתָּב) שֶׁל אֲרַתְחֶשְׁתָּא הַמֶּלֶךְ לְפָנַי רְחוּם וְשִׁמְשֵׁי הַסּוֹפֵר וְעֲמִיתֵיהֶם, הִלְכוּ בְּחַפְזוֹן לִירוּשָׁלַיִם, אֶל הִיְהוּדִים וּבִטְלוּ אוֹתָם בְּרָע וְהִיל (– וְכַח). (כד) וְאֲזוֹ בְּטֵלָה מְלָאכַת בֵּית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וְהִיְתָה בְּטֵלָה עַד שְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוֹת דְּרִיּוֹשׁ מֶלֶךְ פָּרְס.